

TARKASTUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 2/2013 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle hallituksen toimenpidekertomuksen ja valtion tilinpäätöskertomuksen yhdistämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Perustuslakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 11 päivänä kesäkuuta 2013 lähettäessään hallituksen esityksen eduskunnalle hallituksen toimenpidekertomuksen ja valtion tilinpäätöskertomuksen yhdistämistä koskevaksi lainsäädännöksi (HE 62/2013 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi perustuslakivaliokuntaan samalla määrännyt, että tarkastusvaliokunnan on annettava asiasta lausunto perustuslakivaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- valtiosihteeri Olli-Pekka Heinonen, valtioneuvoston kanslia
- valtioneuvoston apulaiscontroller Esko Mustonen (Valtiovarain controller -toiminto) ja budjettineuvos Kirsti Vallinheimo, valtiovarainministeriö
- eduskunnan apulaispääsihteeri Jarmo Vuorinen, eduskunnan kanslia
- ylijohtaja Tytti Yli-Viikari, valtiontalouden tarkastusvirasto, eduskunta.

HALLITUKSEN ESITYS

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että hallituksen toimenpidekertomus ja valtion tilinpäätöskertomus yhdistetään hallituksen vuosikertomukseksi. Kertomusvuosi olisi edelleen kalenterivuosi. Hallituksen vuosikertomus olisi perustuslaissa säädetty valtioneuvoston eduskunnalle vuosittain antama kertomus hallituksen toiminnasta sekä niistä toimenpiteistä, joihin se on eduskunnan päätösten johdosta ryhtynyt, sa-

moin kuin kertomus valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta. Hallituksen vuosikertomus annettaisiin eduskunnalle kertomusvuotta seuraavan vuoden toukokuussa. Kertomusten yhdistämisellä vähennetään ministeriöitä velvoittavien erillisten raportointien määrää ja tiivistetään eduskunnalle toimitettavan tiedon määrää. Kertomusten sisältöä kehitetään edelleen.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Tarkastusvaliokunta pitää hallituksen esitystä hyvänä ja on tyytyväinen siihen, että pitkään viireillä ollut prosessi on saatu päätökseen. Valiokunta katsoo esityksen pääosin vastaavan eduskunnan aiemmin esittämiä kannanottoja kertomusten yhdistämisestä ja kertomusmenettelyn kehittamisestä. Valiokunta nostaa esille kaksi tärkeimpänä pitämäänsä asiaa, joista ensimmäinen koskee kertomuksen antamisen aikataulua ja toinen kertomuksen sisällön kehittämistä eduskunnan tarpeita palvelevaksi.

Parlamentaarisella valvonnalla on tärkeä rooli eduskunnan talousarvioprosessia tukevana toimintona. Vuosikertomuksen käsittelyn tulee jatkossa aikataulullisesti palvella valtion talousarviokäsittelyä ja hallituksen tulee olla aidosti tili-velvollinen tuloksistaan eduskunnalle. Tämä edellyttää, että eduskunta voi saattaa käsittelyprosessinsa loppuun keväätuntokaudella. Näin eduskunnalla on mahdollisuus ohjata seuraavan vuoden talousarviota vuosikertomuksesta saamallaan informaatiolla.

Asiantuntijakuuleminen tuki valiokunnan käsitystä siitä, että vuosikertomus tulee jatkossa antaa eduskunnalle huhtikuun loppuun mennessä. Tätä aikataulua eduskunta on edellyttänyt aiemmassa kannanotossaan tilinpäätöskertomuksen osalta. Hallituksen esityksessä kertomuksen antoajankohdaksi on kirjattu toukokuu.

Erikoisvaliokunnille on alustavasti kaavailtu noin neljän viikon käsittelyaikaa antaa lausunto vuosikertomuksesta mietintövaliokunnalle, joksi on kaavailtu tarkastusvaliokuntaa. Sen jälkeen mietintövaliokunnalla on muutama viikko mietinnön laatimiselle, jotta asia saadaan täysistuntokäsittelyyn ennen eduskunnan kesätaukoa. Asiantuntijakuulemisessa muistutettiin myös siitä, että valiokunnat voisivat voimassaolevien säännöstenkin perusteella käsitellä omia lausumiaan vuoden varrella ja esimerkiksi kirjata päätelmiään pöytäkirjaan. Valiokunta odottaa myös sähköisen, reaaliaikaisen lausumarekisterin (valmistumisarvio vuonna 2014) tuottavan jatkossa vuoden varrella uutta aineistoa lausumien

toteutumisesta ja tarjoavan valiokunnille paremman mahdollisuuden käsitellä lausumia/kannanottoja vuoden varrella. Tällainen menettely olisi tarkastusvaliokunnan mielestä omiaan lisäämään aitoa vuoropuhelua hallituksen ja eduskunnan välillä. Rekisterin pitäisi myös mahdollistaa nykyistä tiiviimpi raportointi ja näin tältä osin vähentää vuosikertomuksen sivumäärää. Lausumien poistaminen vaatii jatkossakin eduskunnan päätöksen asiassa, ja asia voidaan hoitaa vuosikertomuksen käsittelyn yhteydessä.

Kertomuksen sisällön osalta on tarkoitukseen, että hallitusohjelman toimeenpanon ja hallituksen toimenpiteiden kuvaus vähenevät ja tuloksellisuutta, yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja valtiontaloutta koskeva tieto muodostavat kertomuksen keskeisen sisällön. Asiantuntijakuulemisessa painotettiin myös sitä, että hallituksen vuosikertomuksen sisällöllisenä tavoitteena on, että eri osat muodostaisivat jatkossa kokonaisuuden, sillä edistettäisiin yhteiskuntapoliittista keskustelua ja se toimisi aineistona politiikka-toimien suunnittelussa.

Tarkastusvaliokunta pitää yhdistettävän kertomuksen sisällön kehittämistä äärimmäisen tärkeänä. Valiokunnan mielestä kehittämistyön tulisi lähteä liikkeelle eduskunnan tietotarpeen selvittämisestä. Valiokunta on aiemmissa mietinnöissään vuodesta 2007 lähtien esittänyt lukuisia ehdotuksia tilinpäätöskertomusta koskien. Valiokunta on muun muassa todennut, että eduskunnan on jatkossa tarpeen saada informatiivisempaa ja tiivistetympää tietoa valtiontalouden tilasta, kehityksestä ja riskeistä sekä harjoitetun toiminnan yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta. Saamansa informaation perusteella eduskunnan tulee pystyä ohjaamaan julkista hallintoa etsimään tehokkaita toiminnallisia ratkaisuja haluttujen yhteiskunnallisten vaikutusten tuottamiseksi. Edelleen valiokunta on todennut, että raportoinnissa keskitytään usein toiminnan kuvailuun eikä esitetä sitä, miten ministeriön hallinnonalan toiminta on vaikuttanut tavoitteiden saavuttamiseen. Tilinpäätöskertomuksesta

on valiokunnan mielestä ollut vaikea muodostaa kokonaiskuvaa valtion toiminnan yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta tai sen kehittymisestä.

Tarkastusvaliokunta pitää tärkeänä, että kaikki valiokunnat kertoisivat näkemyksensä siitä, minkälainen on heidän tietotarpeensa vuosikertomuksen suhteen ja tekisivät omalta osaltaan ehdotukset vuosikertomuksen sisällön kehittämisestä. Vuosikertomuksen lisäksi on syytä tarkastella talousarviota siltä osin, mahdollistavako määrärahojen käytölle asetetut tavoitteet nykyisellään myös niiden toteutumisesta raportoinen. Valiokunta on vakuuttunut siitä, että toimenpiteiden ja toiminnan kuvailua voidaan ny-

kyisestä olennaisesti vähentää ja tuoda tilalle analyysiä tuloksellisuudesta ja yhteiskuntapolitiikan vaikuttavuudesta sekä valtion taloudellisesta asemasta ja koko julkisen sektorin taloudellisesta tilasta kuntatalous ja sosiaalirahastot mukaan lukien. On myös tärkeää, että valtion tilinpäätöksestä edetään koko valtiokonsernin kattavaan tilinpäätökseen.

Lausunto

Lausuntonaan tarkastusvaliokunta esittää,

että perustuslakivaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 26 päivänä syyskuuta 2013

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Tuija Brax /vihr	Matti Saarinen /sd
vpj.	Heli Paasio /sd	Kari Tolvanen /kok
jäs.	Olli Immonen /ps	Anu Urpalainen /kok
	Mika Lintilä /kesk	Erkki Virtanen /vas
	Pirkko Ruohonen-Lerner /ps	vjäs. Kauko Tuupainen /ps.

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Nora Grönholm
valiokuntaneuvos Matti Salminen.